

створення інтерактивного відділу із спеціальною експозицією для різних вікових дитячих груп, із застосуванням ігрових, театралізованих заходів, гуртків-студій та комп'ютерної техніки, де можна реалізовувати науково-освітні та культурно-просвітницькі програми для школярів.

Важливим завданням сучасного музею є формування музейної культури відвідувача, яка розглядається як ступінь його підготовленості до сприйняття предметної інформації музею, усвідомлення ним цінності оригіналу та специфіки музейної мови, уміння орієнтуватися в музейному середовищі.

Майбутнє музеїв ми бачимо в перетворенні їх на наукові та духовні центри країни, адже національна культурна спадщина та її складова – пам'ятки історії та культури відіграють важливу роль у розбудові незалежної Української держави, підвищенні рівня самосвідомості особистості, відродженні духовності та історичної пам'яті.

Отже, потрібно пам'ятати, що у сучасному світі, де традиції як культурний феномен, як спосіб життя, організації сьогодення й майбутнього значною мірою втрачають своє значення, на перший план виходить минуле, яке стає важливим фактором розвитку самопізнання людства, і музеї, які не дають втратити із ним зв'язок.

Джерела та література

1. Ковальчук Є. Музей у сучасному світі: розробка наукової концепції / Є. Ковальчук // Волинський музейний вісник. – 2012. – Вип. 3. – С.17-22.
2. Шлепакова Т. Модернізація музейної справи України та розширення традиційних форм роботи музеїв в умовах глобалізації та інформаційного суспільства / Т. Шлепакова // ДЗК. – 2013. – Вип. 5/5. – С. 1-17.

Ірина Дудяк
м. Полтава

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Зважаючи на важливість розвитку інформаційного суспільства та підвищення національної свідомості, на сьогодні одним із пріоритетних напрямів роботи Державного архіву Полтавської області є проведення лекцій, екскурсій та інших заходів для школярів і студентів навчальних закладів Полтавщини.

Інформація посідає в суспільстві особливе місце. Без неї неможливе чітке уявлення та наукове розуміння реальних процесів і фактів соціального життя, всіх його складових.

Добре налагоджена інформаційна діяльність є важливим джерелом формування і здійснення загальнодержавної політики, дає можливість оцінювати ефективність роботи, як центральних, так і місцевих органів державної влади, різноманітних господарських структур. Вона задовольняє об'єктивну потребу у виконанні органами управління покладених на них функцій, вдосконалення механізмів, технологій їх роботи, а керівним кадрам дає можливість діяти більш цілеспрямовано, доводити до кінця розпочату справу, витратити менше зусиль на вирішення дріб'язкових питань, уникати багатьох помилок при доборі й висуванні людей на вищі посади.

Крім того, повна інформація дає можливість досягти більшої визначеності, точності при прийнятті рішень, узагальненні досвіду діяльності тих чи інших державних органів, організацій та установ, підготовці необхідних документів. Документ є засобом засвідчення та доведення певних фактів, джерелом і носієм інформації, предметом й результатом праці.

Об'єктом дослідження пропонованої наукової розвідки є документи державного обласного архіву.

Державний архів Полтавської області є найбільшою духовною скарбницею документів і актових джерел з історії Полтавщини. Він налічіє 6923 фонди, 314 480 архівних справ (станом на 01 січня 2016 року). Найдавніший документ датується 1692 роком (це Указ царів Іоана та Петра Олексійовичів, із земського приказу, про пожалування генералу Гордону садиби) [1].

Архів зберігає три унікальні документи – універсали українських гетьманів Івана Мазепи, Кирила Розумовського та Івана Скоропадського [2]. Окрім документів на паперовій основі, архів має кіно-, фото-, фоно-, відеодокументи. Документи охоплюють період від 1692 до 2015 років.

Генеалогічні документальні матеріали представлені метричними книгами, сповідними відомостями церков Полтавської єпархії із зазначенням кількості дворів, чисельності та складу населення окремих населених пунктів.

У документах державного архіву Полтавської області відображені заходи з охорони, реставрації пам'яток історії і культури, встановлення пам'ятних знаків і меморіальних дошок, організації і роботи державних, народних краєзнавчих і літературно-меморіальних музеїв тощо.

Період Української революції 1917–1920 рр. знайшов своє відображення у документах фонду Полтавської Ради робітничих і селянських депутатів (протоколи, резолюції, доповіді, матеріали страйків робітників, відомості про захоплення селянами поміщицьких земель тощо). У фонді Прокурора Полтавського окружного суду можна знайти документи про діяльність Симона Петлюри, низки політичних партій на Полтавщині за 1890–1919 рр. тощо.

Цікавим є також блок фотодокументів архіву, які відображають громадсько-політичне, економічне, наукове і культурне життя Полтавщини з кінця ХІХ ст. і до наших днів.

Архів має також 34 фонди особового походження, що містять 6388 архівних справ за 1693–2010 рр. Це особові фонди керівників області («Моргун Федір Трохимович – перший секретар Полтавського обкому партії, Герой Соціалістичної Праці, письменник») [3], відомих працівників народного господарства («Гайовий Тимофій Володимирович – начальник Полтавського тепловозремонтного заводу, Герой Соціалістичної Праці») [4], колекція документів про вчених, діячів науки і техніки (наприклад, «Аксентьева Зінаїда Миколаївна – член-кореспондент Академії наук УРСР, директор Полтавської гравіметричної обсерваторії, депутат Верховної Ради УРСР» [5], «Нані Софія Петрівна – відомий зоотехнік-селекціонер» [6], «Побєдоносцев Юрій Олександрович – лауреат Державної премії,

заслужений діяч науки і техніки, член-кореспондент Міжнародної Академії астронавтики» [7]) тощо.

Для вивчення історичного минулого не лише нашого краю, а й України, велике значення має фонд 222 «Скаржинська Катерина Миколаївна (1851 – 1932 рр.) – краєзнавець, член етнографічного, археологічного і антропологічного товариств» [8]. Це досить великий за обсягом документальний фонд (2647 одиниць зберігання), який охоплює значний історичний період. Більша частина його документів представлена оригіналами. Документи поділені на три розділи: діловодство музею; документи, зібрані музеєм; документи родин Скаржинських та Райзерів, а також їхніх родичів, документи установ міста Лубен (звіти земської управи; міського громадського банку, повітового казначейства; рапорти приставів тощо), позови поміщиків у Лубенський земський суд, скарги, донесення справнику та городничому про незаконне захоплення земель та переховування втікачів-кріпаків. За документами цього фонду (журнали Полтавського тимчасового губернського комітету з впровадження в дію положення про земські установи; комітету по впорядкуванню селянського побуту, інструкції про перші земські засідання і порядок стягнення зборів земськими управами, листи, відозви) можна вивчати питання впровадження реформ на Полтавщині, розпочатих у 1861 році тощо.

Довідково-інформаційний фонд державного архіву складає понад 13 тисяч книг та брошур за 1846 – 2016 рр. Основа цього фонду – література з історії Полтавщини, звіти полтавських губернаторів, огляди сільського господарства, пам'ятні книги, звіти губернської і повітових земських управ, Труди Полтавської вченої архівної комісії, матеріали подвірно-господарського перепису за повітами губернії. У довідково-інформаційному фонді зберігаються також видання з питань архівознавства, бібліотечної справи, всесвітньої історії, історії України, Полтавщини, соціології, філософії, права тощо. Періодичні видання представлені центральними і місцевими газетами. Довідковий апарат довідково-інформаційного фонду представлений алфавітним та тематичним каталогами.

Отже, нами представлено стислий огляд складу та змісту лише незначної частини фондів, які зберігаються у Державному архіві Полтавської області. Вони презентують різні історичні епохи та важливі події, а тому мають потужний джерелознавчо-інформаційний потенціал і кожен з них заслуговує пильної уваги дослідників минулого Полтавщини.

Вміння аналізувати інформацію і на її основі готувати документи, організувати їх виконання значною мірою відображає професійний рівень кожного громадянина. Накопичення досвіду роботи з документами відбувається безперервно, він корисний не лише для початківців, а й для досвідчених дослідників.

Джерела та література

1. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО), ф. 222, оп. 1, спр. 246.
2. ДАПО, ф. 222, оп. 1, спр. 377, 1124, 2643.
3. ДАПО, ф.п.-9109.